

УДК 336.72

Тунік М.В.
студентка

Київський Національний університет технологій та дизайну

Тунік М. В.
студентка

Киевский Национальный Университет Технологий и Дизайна

Tunik, M.

Kyiv National University of Technology and Design

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ В УМОВАХ КРИЗИ

УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТЬЮ БАНКА В УСЛОВИЯХ КРИЗИСА

MANAGEMENT OF FINANCIAL STABILITY OF BANKS IN CRISIS

Анотація: У статті висвітлено поняття фінансова стійкість банку, визначено фактори впливу на фінансову стійкість банку. Розглянуто заходи підвищення фінансової стійкості банків в умовах кризи.

Ключові слова: фінансова стійкість, криза, капіталізація.

Аннотация: В статье освещены понятие, финансовая устойчивость банка, определены факторы влияния на финансовую устойчивость банка. Рассмотрены меры повышения финансовой устойчивости банков в условиях кризиса.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, кризис, капитализация.

Summary: In the article the concept of financial stability of the bank, the factors of influence on the financial stability of the bank. Consider measures improving financial stability of banks in a crisis.

Key words: financial stability, crisis capitalization.

Постановка проблеми. Як відомо, на розвиток економіки країни великою мірою впливає банківська система. Економіка України та її банківська система останнім часом перебувають у глибокій кризі, причиною якої є нестабільна економічна та політична ситуація, військові

дії на сході країни. Однією з основних проблем, що стоїть перед вітчизняною банківською системою - є підтримка її стабільності та надійності. В світовій практиці проблемі попередження та запобігання банківських криз приділяється велика увага, держава надає істотну підтримку банкам, щодо відновлення довіри до них з боку населення та забезпечення їх фінансової стійкості та стабільності, оскільки без стійкої та стабільно функціонуючої банківської системи неможливо розвивати економіку країни та вирішувати соціальні завдання.

Фінансова стійкість банківської системи є запорукою відновлення дії механізму перерозподілу тимчасово вільних коштів в економіці на користь фінансування інвестиційних проектів, розширення та активізації виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі забезпечення фінансової стійкості банків в умовах кризи приділена увага таких науковців як Вовк В.Я., Завадська Д.В., Левченко М.М., Попов О.В., Ремньова Л.М. та ін.

Водночас дана проблема настільки глибока та складна, що багато питань залишаються не розробленими, особливо це стосується української банківської системи.

Мета статті. Метою статті є дослідження поняття фінансової стійкості банку, обґрунтування основних підходів до забезпечення фінансової стійкості в умовах ризи.

Виклад основного матеріалу. Необхідно відмітити, що категорія «стійкість» часто трактується в залежності від контексту, використання аналітичних методів та рівня систем, які розглядаються.

На думку Вовк В.Я. фінансова стійкість, як основний елемент стабільності банку, відповідає такому стану розподілу та використання фінансових ресурсів, який забезпечує розвиток банку на підставі зростання

норми нагромадження та раціоналізації структури капіталу при збереженні платоспроможності в умовах допустимого рівня ризику [1, с. 41].

Завадська Д.В. під стійкістю банку розуміє системну якісну характеристику стану банку, що обумовлена дотриманням збалансованості, взаємозв'язку і взаємного узгодження складових елементів: фінансових (власного капіталу, активів та зобов'язань, ліквідності, платоспроможності, прибутковості, ризиків) й організаційних компонентів (організаційна структура, кадровий потенціал, інформаційні технології, рівень контролю і банківської безпеки), який відображає стійкість до непередбачених втрат і забезпечує досягнення тактичних і стратегічних цілей, а також високі результати функціонування [2, с. 74].

Ремньова Л.М. розглядає стійкість як поняття, яке базується на стабільності, тобто здатності протистояти внутрішньому та зовнішньому впливу, зберігати стійку рівновагу та надійність протягом тривалого періоду часу [5, с. 249].

На нашу думку, фінансова стійкість банку відповідає такому стану розподілу та використання фінансових ресурсів, який забезпечує розвиток банку на підставі зростання норми нагромадження та раціоналізації структури капіталу у процесі збереження платоспроможності в умовах допустимого рівня ризику.

В економічній літературі існують різні підходи до забезпечення фінансової стійкості банківської системи, які можна розглядати як на мікрорівні через забезпечення фінансової стійкості банку, так і на макрорівні через забезпечення фінансової стійкості банківської системи. З огляду на це всі визначення можна узагальнити в рамках двох підходів.

Перший підхід заснований на забезпеченні фінансової стійкості банківської системи на макрорівні. Прихильники першого підходу під фінансовою стійкістю банківської системи розуміють здатність системи трансформувати банківські ресурси та з максимальною ефективністю й

мінімальним ризиком виконувати свої функції, витримуючи вплив зовнішніх і внутрішніх факторів.

Прихильники другого підходу розглядають забезпечення фінансової стійкості банківської системи на мікрорівні через підтримку фінансової стійкості банку як складової банківської системи. Фінансову стійкість банку визначають як одну з характеристик відповідності структури джерел фінансування структурі активів та оцінюють за допомогою показників фінансового стану, серед яких: показники фінансової стабільності, надійності, стійкості, ділової активності, ліквідності та ефективності управління [4, с.68].

Зазначимо, що в економічній літературі переважає підхід до забезпечення фінансової стійкості банківської системи на основі її підтримання в окремих банках. Необхідно відмітити, що на фінансову стійкість банківської системи впливає безліч факторів, які залежно від якісних характеристик їх впливу мають як позитивне так і негативне значення.

Фактори впливу на фінансову стійкість банку представлено на рис. 1.

Необхідно відмітити, що особливу увагу при управлінні фінансовою стійкістю банку в умовах кризи слід приділяти виявленню зовнішніх факторів, які впливають на банківську систему незалежно від діяльності банку та внутрішніх факторів, які залежать від функціонування самого банку, і визначають ступінь їх впливу на діяльність та стан банку.

При управлінні фінансовою стійкістю банку в умовах кризи важливим фактором забезпечення стійкого функціонування банківської системи є підвищення капіталізації банків, оскільки саме достатній обсяг статутного капіталу забезпечує економічну самостійність та стабільну діяльність банку.

Рис. 1. Фактори впливу на фінансову стійкість банку (Побудовано автором на основі [3; 4])

Саме достатній обсяг власного капіталу (як грошові кошти, так і виражене у грошовій формі ліквідне майно) забезпечують економічну самостійність, прибуткову діяльність на ринку банківських послуг, що в кінцевому підсумку позитивно позначається на фінансовій стійкості комерційного банку. Хоча власний капітал банку й займає незначну частку в загальній сукупності ресурсів банку, проте відіграє визначальну роль у процесі його діяльності. Достатність капіталу є одним з найбільш важливих критеріїв, що застосовується під час оцінки фінансової стійкості будь-якого комерційного банку [4, с.68].

Національний банк України встановлює обов'язкові вимоги щодо мінімального розміру регулятивного капіталу, яких мають дотримуватися комерційні банки.

Також слід зазначити, що саме за допомогою власного капіталу в умовах кризи банки можуть уникнути збитків, зберігаючи платоспроможність, а також залучити додаткові ресурси для підтримки ліквідності. Достатність капіталу або капітальна адекватність обсягу здійснюваних операцій – важливий індикатор фінансової стійкості комерційного банку.

Важливе значення, в умовах виходу з фінансової кризи, мають ризики, які пов'язані з депозитними операціями, що, у свою чергу, є головним джерелом банківських ресурсів і визначають можливості банку щодо нарощування обсягів кредитно-інвестиційних вкладень.

Стійке зростання депозитної бази має велике значення й для забезпечення ліквідності банківської установи [2, с.76].

З метою забезпечення фінансової стійкості вітчизняних банків, на наш погляд, необхідно об'єднати зусилля всіх гілок влади і розробити заходи, які були б спрямовані на вихід України з економічної кризи. Адже розв'язання багатьох проблем банківської системи є функцією, похідною від подолання проблем в економіці.

Досягнення фінансової стійкості в довгостроковому періоді повинно базуватися на сучасних концепціях фінансового менеджменту в кожній ланці ієрархічної системи управління. З огляду на це, важливим є осмислення взаємозв'язку окремих складових стійкості банківської установи (капітальної, комерційної, організаційної, функціональної та фінансової стійкості) з позицій завдань антикризового управління банківськими ризиками [5, с.251].

На основі проведеного дослідження визначено, що для підвищення фінансової стійкості українських банків в умовах кризи слід вжити такі заходи, табл. 1:

Заходи підвищення фінансової стійкості банків в умовах кризи
(Побудовано автором на основі [2; 3; 4])

Захід	Спосіб здійснення
1. Стабілізація національної валюти	Запровадити на певний період дії валютного коридору; вжити певних обмежувальних заходів щодо збільшення пропозиції іноземної валюти на внутрішньому валютному ринку і скорочення попиту на неї; знизити рівень доларизації вітчизняної економіки, адже підірив довіри до національної грошової одиниці зумовлений передусім виконанням грошових функцій на території нашої країни іноземною валютою – долларом США (частково – євро)
2. Стабілізація банківської системи	Гарантувати збереження вкладів у банківських установах; контролю за цільовим використанням кредитів рефінансування; обмежити борговий тиск на позичальників; надати гарантії за міжбанківськими кредитами; здійснити формування системи моніторингу за появою ознак нестабільності; рекапіталізація банків; поліпшити управління ризиками тощо
3. Удосконалення нормативно правового поля діяльності банківських установ	Внести зміни до законодавчої бази в частині систематизації обов'язкових економічних нормативів, що дасть змогу підвищити ефективність банківського регулювання та нагляду
4. Активізація процесів реорганізації і реструктуризації банків	Зміцнити фінансову стійкість виходячи з критеріїв економічної ефективності банків- правонаступників, законодавче врегулювання стимулюючих заходів, зокрема зменшення капіталу проблемного банку, що приєднується до фінансово стійкого, на суму безнадійних та сумнівних до повернення боргів
5. Запровадження податкового стимулювання банківської діяльності	Диференціація ставки податку на прибуток, зокрема, підвищення її на прибуток, одержаний від посередницьких операцій на фондовому та валютному ринках і зниження ставки за прибутком, одержаним від наданих у виробничу сферу довгострокових кредитів, що сприятиме активізації інвестиційного процесу і відродженню національного виробництва; розширення бази оподаткування податком на прибуток за рахунок відновлення режиму оподаткування сум дооцінки іноземної валюти і упорядкування практики створення страхових резервів за активними операціями; удосконалення оподаткування ПДВ через запровадження оподаткування операцій з купівлі-продажу за ініціативою банку іноземних валют та цінних паперів, що дасть змогу стримувати зростання ризикованості цих операцій, а також встановлення пільгового оподаткування лізингових операцій, що сприятиме заохоченню інвестицій в реальний сектор економіки

Необхідно відмітити, що концептуальні засади управління фінансовою стійкістю банку в кризових умовах повинні базуватись на таких принципах [5, с. 252]:

- узагальнення світового досвіду в розробці методичного інструментарію для оцінки різних аспектів фінансової стійкості в умовах циклічного розвитку економіки і його адаптація до умов діяльності та інформаційного забезпечення вітчизняних банківських установ;

- поєднання в процесі аналізу кількісних і якісних критеріїв, які сигналізують про зміни фінансової стійкості банку:

- моніторинг впливу факторів зовнішнього середовища на показники фінансової стійкості банку та визначення сучасних тенденцій прояву банківських ризиків:

- комплексний підхід до аналізу фінансової стійкості в статичному і динамічному аспектах у системі превентивного антикризового управління банком:

- розробка варіативних прогнозів показників фінансової стійкості банку з урахуванням можливого прояву окремих видів банківських ризиків (кредитного, валютного, відсоткового, фондового, операційного, стратегічного, ризику ліквідності та ін.):

- завчасна розробка планів ефективного реагування на небажані події шляхом виділення резервних ресурсів для нейтралізації найбільш небезпечних наслідків, що можуть спричинити втрату фінансової стійкості банківської установи.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки в умовах кризи досить актуальним є забезпечення фінансової стійкості банківської системи.

Висновки

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що розробка заходів щодо забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризи є однією найголовніших завдань органів державної влади.

Заходи з підвищення фінансової стійкості, підтримки ліквідності, відновлення довіри до банківської системи повинні стати запорукою відновлення дії механізму перерозподілу тимчасово вільних коштів в економіці на користь фінансування інвестиційних проектів, проектів із розширення та активізації виробництва, а також забезпечення процесів детінізації економіки й фінансової стабілізації.

Загальноекономічна стійкість банку, зокрема фінансова, забезпечується урівноваженим і збалансованим зростанням основних позитивних параметрів (статутного капіталу, резервів, активів, рівня ліквідності, платоспроможності та прибутковості) й зниженням негативних параметрів (ризикованості, неякісних проблемних активів, невірноваженості між активами та пасивами) відповідно до визначених тактичних і стратегічних цілей функціонування банків якої установи.

Література:

1. Вовк В.Я. Забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризи / В.Я. Вовк, Ю.В. Дмитрик // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції - 2011 - №2. – С. 41-44.
2. Завадська Д.В. Особливості забезпечення фінансової стійкості банків України / Д.В. Завадська / Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2011. - №3 (43). - С. 73-80.
3. Левченко М.М. Забезпечення фінансової стійкості банків в сучасних умовах / М.М. Левченко // Управління розвитком. - 2014. - № 4. - С. 81-83.
4. Попов О.В. Забезпечення фінансової стійкості банківської системи / О.В. Попов // Управління розвитком. - №10(173). – 2014. – С. 67-69.
5. Ремньова Л.М. Управління фінансовою стійкістю банківських установ у сучасних умовах / Л.М. Ремньова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – № 6 (51), ч. 2. – 2011. – С. 249-252.